

בְּמִרְאֵת הַצְּבָאֹת - *Mirror Bearer*

פרשת ויקהל - 3.9.24 David Saltzman

שמות ל יח-כא - ועשית כיוור נחשת וכנו נחשת לרחצה ונתת אתו בין אהל מועד ובין המזבח ונתת שמה מים: ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם:

שמות לח ח - ויעש את הכיוור נחשת ואת כנו נחשת במראת הצבאות אשר צבאו פתח אהל מועד:

1. What are these items, and why were they written about specifically?

2. What is the connection of these items to the Kiyor?

3. What does the word צבאות mean? And is it the same as צבאו?

- A. How does the תנחומא answer these questions?
- B. How does רש"י answer these questions?
- C. Where does רש"י divert from the Midrash?
- D. Why do you think he does so?

תנחומא פקודי ט':

בשעה שהיו ישראל בעבודת פֶּרֶךְ במצרים, גָּזַר עליהם פרעה שלא יהיו יושנים בבתיהן, שלא יהיו משמשין מטותיהן. אמר רבי שמעון בר חלפתא, מה היו בנות ישראל עושות. יורדות לשאב מים מן היאור, והקדוש ברוך הוא היה מזמין להם דגים קטנים בתוך פֶּדִיָּהּ, והן מוכרות ומבשלות מהן ולוקחות מהן יין והולכות לשדה ומאכילות את בעליהן שם, שנאמר: ובכל עבדה בשדה (שמות א, יד). משהיו אוכלין ושותין, נוטלות המראות ומביטות בהן עם בעליהן, זאת אומרת אני נאה ממך, וזה אומר אני נאה ממך, ומתוך כך היו מרגילין עצמן לידי תאוה ופרין ורבין, והקדוש ברוך הוא פוקדן לאלתר שנאמר "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד" (שמות א' ז')

וכתוב בהן ותמלא הארץ אתם (שמות א, ז). וכאשר יענו אתו כן ירבה וכן יפרץ (שמות א, יב). בזכות אותן המראות שהיו מראות לבעליהן ומרגילות אותן לידי תאוה מתוך הפֶּרֶךְ, העמידו כל הצבאות, שנאמר: יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים (שמות יב, מא). ואומר: הוציא ה' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם.

כיון שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לעשות את המשכן, עמדו כל ישראל ונתנדבו, מי שהביא כסף ומי שהביא זהב או נחשת ואבני שהם ואבני מלואים, הביאו בזריזות הכל. אמרו הנשים, מה יש לנו לתן בנדבת המשכן. עמדו והביאו את המראות והלכו להן אצל משה. כשראה משה אותן המראות, זעף בהן. אמר להם לישראל, טלו מקלות ושברו שוקיהן של אלו. המראות למה הן צריכין. אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, משה, על אלו אתה מבזה. המראות האלו הן העמידו כל הצבאות הללו במצרים. טל מהן ועשה מהן כיוור נחשת וכנו לכהנים, שממנו יהיו מתקדשין לכהנים, שנאמר: ויעש את הכיוור נחשת ואת כנו נחשת במראת הצבאות אשר צבאו (שמות לח, ח), באותן המראות שהעמידו את כל הצבאות האלה.

You find that while the Israelites were making bricks in Egypt, Pharaoh decreed that they were not to sleep at home so that they would not have relations with their wives. R. Simeon the son of Halafta said: What did the Israelite women do? They would go to the Nile to draw water, and the Holy One, blessed be He, would fill their jugs with little fishes. They would (sell some), cook and prepare (the fish), and buy some wine (with the proceeds of the sale), and then bring it to their husbands in the fields, as it is said: *In all manner of service in the field* (Exod. 1:14). While the men were eating and drinking, the women would take out their mirrors and glance into them with their husbands. They would say: "I am more attractive than you," and the men would reply: "I am more handsome than you." In that way, they would arouse their sexual desires and become fruitful and multiply.

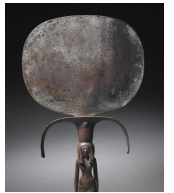
It is also written concerning them: *And the land was filled with them* (Exod. 1:7). That is to say, even while they were suffering hardship, they increased and multiplied by means of the mirrors in which they preened themselves before their husbands. They aroused their sexual desires despite the arduous labors they performed. They reared all the hosts that were to depart, as it is said: *All the hosts of the Lord went out from the land of Egypt* (ibid. 12:41), and also: *The Lord did bring the children of Israel out of the land of Egypt by their hosts* (ibid., v. 51).

When the Holy One, blessed be He, told Moses to build the Tabernacle, all the Israelites brought their contributions. Some brought silver, others brought gold or copper or onyx stones or unset stones. They brought everything eagerly. The women asked themselves: What contribution can we make to the Sanctuary? They arose, took their mirrors, and brought them to Moses. When Moses saw them, he became angry with them. He said to the Israelites: Take your canes and beat them on their shoulders. What purpose do these mirrors serve? The Holy One, blessed be He, called out to Moses: Moses, do you mistreat them because of these? These very mirrors produced the hosts in Egypt. Take them and make a basin of brass and its base for the priests, that they may sanctify the priests from it, as it is said: *And he made the laver of brass, and base thereof of brass, of the mirrors of the serving women that did service* (ibid. 38:8), for they had produced all the hosts.

בְּמִרְאֵת הַצְּבָאוֹת - Mirror Bearer

פרשת ויקהל - 3.9.24 David Saltzman

Bronze mirrors preceded the glass mirrors of today. This type of mirror, sometimes termed a copper mirror, has been found by archaeologists among elite assemblages from various cultures, from Etruscan Italy to Japan. Typically they are round and rather small, in the West with a handle, in East Asia with a knob to hold at the back, often with a loop for a cord, or silk tassel.[1] Some were fitted with small stands, and others had a hinged protective cover.[2] In surviving ancient examples, the surface is too corroded to be reflective, but some bronze mirrors are still made.

רש"י שמות ל"ח:

במראת הצבאות. בנות ישראל היו בידן מראות שרואות בהן נשיתן מתקשטות, ואף אותן לא עקבו מלהביא לנדבת המשכן, והיה מואס משה בהן מפני שעשוים ליצר הרע, אמר לו הקב"ה קבל, כי אלו חביבין עלי מן הכל, שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות במצרים; נשיתן בעליהם יגיעים בעבודת פרה, היו הולכות ומולכות להם מאכל ומשתה, ומאכילות אותם ונוטלות המראות, וכל אחת רואה עצמה עם בעלה במראה, ומשדלתו בדברים, לומר אני נאה ממך, ומתוך כך מביאות לבעליהן לידי תאוה ונזקקות להם ומתעברות ויולדות שם, שנאמר תחת התפוח עוררתיך (שיר השירים ח'), וזה שנאמר במראת הצבאות.

ונעשה הכיור מהם, שהוא לשום שלום בין איש לאשתו – להשקות ממים שבתוכו למי שקנא לה בעלה ונסתרה;

ותדע לך שהן מראות ממש, . . .

אשר צבאו. להביא נדבת:

OF THE MIRRORS OF THE WOMEN WHO GAVE BIRTH TO HOSTS– The Israelite women possessed mirrors of copper into which they used to look when they adorned themselves. Even these did not hesitate to bring as a contribution towards the Tabernacle. Now Moses was about to reject them since they were made to pander to their vanity, but the Holy One, blessed be He, said to him, "Accept them; these are dearer to Me than all the other contributions because through them the women reared those huge hosts in Egypt!" For when their husbands were tired through the crushing labor they used to bring them food and drink and induce them to eat. Then they would take the mirrors, and each gazed at herself in her mirror together with her husband, saying endearingly to him, "See, I am more handsome than you!" Thus, they awakened their husbands' affection and subsequently became the mothers of many children, as it is said (Song of Songs 8:5) "I awakened your love under the apple tree" (referring to the fields where the men worked). This is what it refers to when it states, מראות הצבאות "the mirrors of the women who reared the hosts (צבאות)" (Midrash Tanchuma, Pekudei 9).

And it was for this reason that the laver was made of them (the mirrors) – because it served the purpose of promoting peace between man and wife, viz., by giving of its waters to be drunk by a woman whose husband had shown himself jealous of her and who nevertheless had associated with another (cf. Numbers 5) thus affording her an opportunity to prove her innocence (cf. Sotah 15b).

You may know that the מראות mentioned in the text were really mirrors (and that the word does not mean visions, or appearance, etc.), . . .

אשר צבאו [THE WOMEN] WHO CAME IN CROWDS – to bring their contribution.

מחלקי המים - www.mayim.org.il

התורה בפרשתנו מדגישה מאד את חלקן של הנשים:

- "וכל אשה חכמת לב בדיקה טוו ויביאו מטוה את התכלת ואת הארגמן את תולעת השני ואת השש: וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה טוו את העזים", וגם כוללת אותן ביחד עם הגברים:
 - "כל איש ואשה אשר נדב לבם אתם להביא לכל המלאכה אשר צוה ה' לעשות ביד משה הביאו בני ישראל נדבה לה'". ראה משנת רבי אליעזר פרשה יט אשר מכליל את הכל ביחד ומשווה את הנשים לאנשים: וכן הוא אומר:
 - "ויבאו האנשים על הנשים, וכל אשה חכמת לב, וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה. ואומר: במראות הצבאות. הא למדת, שמתן שכן כאנשים".
- אבל מדרש תנחומא לא מסתפק בכל אלה ורואה במראות הצבאות תרומה מיוחדת וייחודית לנשים ומבקש להבין מה יש בה.

Seinfeld - Episode 129 - I really like the wig historically. I guess the Revolutionary War was the last war that was fought in wigs, and it seems that it must have been hard. You know they're going into battle, they think, Well, do I have my bullets? Do I have my bobby pins? You got to make sure you have everything, so there's a lot more to worry about: "What if I get killed? Is my wig on straight? I don't know when the whole wig thing came into style for men... but I know when it went out! When the mirror was invented. No guy is looking in the mirror, powdering a patch of horsehair on his head going. "All right! Let go rap to the ladies."

בְּמִרְאֵת הַצְּבָאוֹת - Mirror Bearer

פרשת ויקהל - 3.9.24 David Saltzman

כלי יקר - פרק לח, ח - יעש את הכיור נחושת ואת כנו נחושת במראות הצובאות.

פירש רש"י: שהכיור נעשה מן מראות הנשים כו', ויש ב' טעמים בדבר למה נעשה הכיור מן מראות של הנשים:

טעם אחד הוא, לפי שמן הכיור היו משקין הסוטות על כן היו הנשים מסייעים בעשיית הכיור, להודיע כי המה בחזקת כשרות, ורוצים בבדיקת הכיור אחר שיודעים בעצמם כי צנועות המה, ונתנו דווקא נחושת, לפי שנאמר (ירמיה ג ג): ומצח אשה זונה היה לך. וכתוב (ישעיה מח ד): ומצחך נחושה. וידוע שאין קטיגור נעשה סניגור לכך נתנו נחושת כי בזה הורו שלא היתה מצחם נחושה.

טעם שני הוא, שהמראות הם כמים של כיור המראים פנים לפנים, כמו כן המראות מראים פנים לפנים, כי כמו שהמראות מגידין לה אם היא יפת תואר או כעורה, כך מי הכיור מגידין ומפרסמים אם זנתה או לא, ואם היא כשירה במעשיה.

ונראה שנקט הצובאות כי הנשים העמידו צבאות רבות במצרים, והיו אומרים: כסבורים שלא שלטו בהם המצרים? שהרי בעליהן היו מעונים בעבודת פרך הממעטת הפריה ורביה ובודאי מן המצרים נתעברו, על כן רצו לגלות צדקתן, כי בעבור שהעמידו צבאות רבות - על כן הוצרכו לגלות טהרתם, והביאו אותן מראות שעל ידיהם העמידו אותן הצבאות כדי לעשות מהם הכיור, כאילו אמרו הביטו וראו ובחנונו בזאת, אם העמדנו אותן צבאות בטהרה או לא, כי הכיור נעשה לבדוקן כסוטות.

ואמר: אשר צבאו פתח אהל מועד. ועדיין האהל מועד לא נעשה, על כן פירשו שזה אהל מועד של משה, עיין בראב"ע, וכן ברבינו בחיי.

ולי נראה שמדבר הכל בצניעות הנשים, כמו שכתוב (בראשית יח ח): הנה באהל. פירש רש"י צנועה היא, כך אותן צבאות שהעמידו **צבאו פתח אהל מועד**, רצה לומר באהל שלהם. ומה שנקט **פתח** לפי שנאמר בזונה: ותשב בפתח עינים (שם לח יד), על כן אמר בצניעות **פתח אהל**. ונקט **מועד**, כי שם נועדו יחדיו עם בעליהן אשר היו כל היום בשדות כי לשון מועד הוא, הבאים ממקום אחר להתוועד במקום זה.

Rabbi Shimshon R. Hirsch

To carry out an idea, in material which is appropriate to that idea, is expressed by עשה ב-. So when here it says **וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחוֹשֶׁת וְאֶת כָּנוֹ נְחוֹשֶׁת בְּמִרְאֵת הַצְּבָאוֹת** the shape and the nature of the materials out of which the כיור was made are designated as being as important as the actual raw material itself for the idea which the כיור was to symbolize.

It is deeply significant that the vessel of the Sanctuary, which was to represent the moral keeping holy of one's acts and efforts, the item for קידוש ידים ורגלים was made out of the women's mirrors. Mirrors are articles that lay stress on the physical bodily appearance of people being an object of special consideration. By using these mirrors, it was shown that the physical, sensual side of human beings is not merely not excluded from the sphere that is to be sanctified by the Mikdash, but that it is the first and most essential object of this sanctification.

After all, at rock bottom, as Man has complete free will in moral matters, it is just this side of human nature that is necessary to come under the influence of the Mikdash if the sanctification of life which is aimed at is to be achieved. This designation of the כיור emerges with great significance in the laws of טוה.

The wording מראות הצובאות can even be meant to say that the copper mirrors were not melted down but that the כיור was made up of the mirrors fitted together almost without any alteration so that it was recognizable that the basin consisted actually of mirrors. Although, in general, מלאכת גבוה כל דיוט should not be used for מלאכת גבוה in an unchanged form, here, an exception would have been made because of the profound moral idea that would be expressed.

Nehama Leibowitz on Parashat Pekude- "Basin-and-Stand"

Symbolically, the mirrors do not evoke the triviality and vanity of their conventional use but the survivalist, life-giving purpose that they served. The same instinct or impulse that can lead man to perversions, filth, and destruction can also lead him to creativity, the building of a house, and the nation's continuity. Our sages referred to this idea when they interpreted the double syllable word used for "heart"-- levav-- instead of the single syllable word--lev-- in the text "you shall love the Lord your God with all your heart (levavekha) to mean "with your two hearts" or impulses: "with the good impulse and the evil impulse."

בְּמִרְאֵת הַצְבָּאֵת - Mirror Bearer

פרשת ויקהל - 3.9.24 David Saltzman

רמב"ן שמות ל"ח:ח'

יתכן עוד שנאמר בדרך הפשט שעשה הכיור וכו' ממראות הנשים אשר באו מהן צבא גדול, ונאספו אל פתח אהל מועד לתת מראותיהן בנדבת לבן, והיה נחשת המראות נחשת קלל ממורט ויפה מאד, ועל כן ייחדו אותו מתחלה לכלי הזה, והנשים בראותן כן נאספות ובאות צבאות צבאות לתת כולן מראותיהן להעשות בהן כל הכיור וכו'.
וגם נכון הוא שיתכוננו בכך מתחלה מפני ענין הסוטה, והן קבלו כן בשמחה והתנדבו לתת בו כל מראותיהן.

אבן עזרא פירוש שני שמות ל"ח:ח'

ובי"ת במראות – תחת מ"ם, כי נכון הוא בלשון הקדש, כמו: והנותר בבשר ובלחם (ויקרא ח':ל"ב), וככה בלשון ישמעאל. וטעם הצבאת – כי משפט כל הנשים להתייפות, לראות פניהם בכל בקר במראות נחשת או זכוכית, לתקן הפארים שהם על ראשיהם, הם הנזכרים בספר ישעיהו (ישעיהו ג':כ'), כי מנהג ישראל היה כמנהג ישמעאל עד היום. והנה היו בישראל עובדות השם שסרו מתאות זה העולם, ונתנו מראותיהן נדבה, כי אין להם צורך עוד להיות יפות, רק באות יום יום אל פתח אהל מועד להתפלל ולשמוע דברי המצות.

זהו: אשר צבאו – כי היו רבות.

ולא הזכיר הכתוב מדת הכיור, כאשר הזכיר מדת הכיורים שעשה שלמה (מלכים א' ז':ל"ח), רק נעשה בכל המראות שהביאו.

הכתב והקבלה שמות ל"ח:ח'

מראות הצובאות אשר צבאו – להמפרשים מלת צבא כאן ענין אסיפה וקבוץ, וטעם מראות הצובאות מראות הנשים הנקבצות, אשר צבאו כלומר אשר התאספו; ולדבריהם לשון קטיעא במקרא, כי לא הוזכר לא נשים, ולא לתכלית מה התאספו, אם להביא נדבותיהן אלה או להתפלל שמה (ערש"י ואונקלוס);

ונ"ל שמלת צבא כאן ענינו תפארת וקשוט הדר ויקר (פראכט, צירדע),

כמו גאון כל צבי (ישעיהו כ"ז), צבי תפארתו, . . .

כי המראות היו מנחשת מזוקק מאד עד שיכלו הנשים לראות מתוכן את תמונתן, כאשר ישתמשו הנשים בכמו אלה להתקשט ולתקן ראשם, הנה לשתרשמו בהם רשמי תמונות היותר דקות, היו צריכים להיות מנחשת קלל מלוטש ומזוקק מאד, וליוקר הדר תפארתם נקראו בשם מראות צובאות (גלאנצפאללעשפיגעלן);

ולהורות כי רק מנחשת המזוקק מאד נעשה הכיור עם כנו, ולא נתערב בו מנחשת אחר המקלקל תפארת מראיתו אמר במראות בבי"ת, כי אם אמר ממראות, ה' משמעותו ממקצתן (ע' רמ"ד);

ואחר שנעשה הכיור עם כנו רק מנחשת המזוקק מאד, היו שני הכלים האלה ג"כ יקרים מאד בהוד תפארתם והיו לתכשיט גדול בפתח או"המ, ועז"א אשר צבאו פתח או"המ כלומר אשר היו ליפות ולהדר את פתח או"המ, ובזה נתיישב לשון המקרא על מכונו.

נצי"ב שמות ל"ח:ח'

ועדיין קשה כפל לשון "אשר צבאו", ומה מקרא חסר 'הצובאות פתח אהל מועד'?

ונראה ע"פ מאמרם בברכות (יז,א) 'הני נשי במאי קא זכיין... ובאתנוי גבריייהו בי מדרשא'. ובפרשת בלק (כד,ו) על הפסוק "כנחלים נטיו" נתבאר יותר זכות הנשים להביא התלמידים ללימודן ע"י שהן מספיקות אותם. ועל כן בזכות מרים ירד הברא, שהוא מקוה טהרה המביא לידי קדושה, כמו נשים שמביאות את אחרים לידי קדושת תורה ועבודה, ומשום זה אמרו במו"ק (כח,א) 'למה נסמכה מיתת מרים לפרה אדומה, לומר, מה פרה מכפרת כך מיתת מרים מכפרת', ופרה אין בה קדושה אלא טהרה שמביאה לידי קדושה, כך מרים הצדקת היתה צדקתה להביא אחרים לתלמוד תורה, ולימדה את אחרות לידי כך. . . על כן בחרו את הכיור וכו' שמביאין לידי קדושת עבודה.

ועוד יש הוספה בכיור וכו' שהביאו גם לידי קדושת התורה, שהרי משה רבינו שהיה נכנס באהל מועד לא לבש בגדי כהונה, כידוע בתענית (יא,ב), ומ"מ היה מחויב ברחיצה כמבואר להלן (מ,לא) "ורחצו משה ואהרן ממנו", וכמו שכתבתי לעיל (ל,כא) שהבא לאהל מועד אפילו בלי צורך עבודה טעון קידוש ידים ורגלים, כדתן בכלים פ"א, ומשה רבינו כשנכנס לאהל מועד תדיר הוא רק לתלמוד תורה שהיה אור המנורה מועיל שם, כמו שכתבתי לעיל בכמה מקומות, משום הכי אותן הנשים שזכו במצוה זו לאתנוי אינשי בי מדרשא זכו לעצמן לעשות במראותיהן כיור וכו'.

ונמצא פירוש "במראות הצובאות" — הנשים הללו שכינו עצמן במעשיהן להקרא בשם "הצובאות", ומפרש המקרא את מי הצביאו — "אשר צבאו פתח אהל מועד" התלמידים שצבאו תמיד פתח אהל מועד, שהרי היתה ישיבה לפני אהל משה עד שלא הוקם המשכן שנקרא "אהל מועד", או לפני המשכן אח"כ, והמה הנשים סייעו שיצבאו ע"י שהכינו כל צרכיהם, משום הכי נקראו "הנשים הצובאות".